

Zij zet alles op alles voor toetreding van haar land tot de EU: ‘Enige manier om te overleven als democratie’

Achtergrondartikel uit het ND, door [Arnout Brouwers / vk](#), donderdag 7 september 2023

De Moldavische president Maia Sandu hield tijdens haar bezoek in Nederland een vurig pleidooi voor de integratie van haar land in de Europese Unie. ‘Het gaat om de veiligheid van het hele continent. Rusland is veel gevaarlijker gebleken dan sommige landen dachten.’

Demissionair minister-president Rutte en president Sandu onderweg naar het diner na hun ontmoeting op het ministerie van Algemene Zaken. Beeld anp / Phil Nijhuis

DEN HAAG

Maia Sandu (51) is sinds haar uitverkiezing tot president van Moldavië in 2020 een van de gezichten van een nieuwe generatie vrouwelijke leiders die in Europese landen aan de macht komen. Als leider van het kleine en arme Moldavië, een land dat grenst aan Oekraïne en waar Rusland al decennia een vinger in de pap heeft, weet Sandu dat het lot van haar land ook zeer afhankelijk is van de uitkomst van de oorlog.

‘We moesten vechten tegen corrupte regeringen, we moesten politici worden. Toen wonnen we de verkiezingen en kwamen we aan de macht. En ik herinner me dat ik dacht: hopen dat er niet te veel externe uitdagingen komen, zodat we onze volle aandacht op de binnenlandse agenda kunnen richten. En een paar maanden later begon de grote invasie van Oekraïne.’

kansen

De oorlog levert grote risico's op voor het land, maar ook 'geopolitieke kansen', zoals Sandu het noemt. Zij sprak er begin deze week over in Den Haag, tijdens een bijeenkomst georganiseerd door de Atlantische Commissie en Instituut Clingendael. Haar centrale doel: vaart maken met de integratie in de EU, en dus zo snel mogelijk beginnen met het (lange) onderhandelingsproces, nadat het land vorig jaar met Oekraïne was geaccepteerd als kandidaat-lidstaat. ‘De Europese Unie is niet langer een verre droom voor ons, we beseffen dat het de enige manier is om te overleven als democratie.’

Sandu, die ooit bij de Wereldbank werkte, weet als geen ander dat de verwezenlijking van dit doel ook ingrijpende hervormingen vergt. Haar land is vergeven van corruptie en was tot voor kort ook speelbal van oligarchen, vaak met banden met Rusland die hun economische en politieke belangen ook verdedigden via benoemingen in de media.

‘Maar we zijn nu al weerbaarder dan anderhalf jaar geleden’, zegt Sandu, die het land ingrijpend probeert te hervormen, terwijl ze ook te maken kreeg met Russische energiechantage en door Rusland betaalde straatprotesten.

‘We zien die Russische destabilisatiepogingen, maar ondertussen zijn we niet langer afhankelijk van Russische energie en worden we ook wat betreft elektriciteit onafhankelijk door de nieuwe connectie die gemaakt wordt met de EU.’

‘Echt trots’ is Sandu op het feit dat haar land binnen twee jaar flink is geklommen op de internationale persvrijheidindex en ook vooruitgang boekt op het gebied van rechtsstatelijkheid (met Nederlandse hulp, onderstreept ze) en corruptie, al blijft dat laatste ‘een erg groot probleem’. ‘We weten dat we erg hard moeten werken om die hervormingen te doen slagen.’

Wat was de impact van het begin van de grote Russische invasie van Oekraïne op u en uw land?

‘We geloofden niet echt dat het zou gebeuren. Toen het begon, was het beangstigend, moet ik u bekennen. De oorlog begon om vier uur ‘s ochtends, ik was om vijf uur op kantoor. Ik hoorde de bommen vallen op Odesa en andere steden vlak bij Moldavië. De VN-Vluchtelingenorganisatie had gezegd rekening te houden met 20.000 vluchtelingen die onze kant op zouden komen. Het waren er die eerste dagen 30.000 per dag. Die vluchtelingen werden vooral opgevangen door de ruimhartige steun van de Moldavische bevolking. Maar de economische gevolgen van de oorlog zijn enorm, vooral sinds Rusland stopte met het leveren van energie. Vorig jaar was de inflatie 35 procent, dit jaar is het gedaald naar tien procent.’

Uit peilingen blijkt dat de populariteit van uw partij is gedaald, vooral buiten de hoofdstad. Mensen voelen de economische pijn.

‘Daar werken we elke dag aan! Maar de gasprijs ging zeven keer over de kop in twaalf maanden, dus dan zie je ongelukkige gezichten. We geven steun aan de kwetsbaarste groepen, maar ook voor de gemiddelde burger is zo’n stijging moeilijk te incasseren. De steun voor integratie in de EU blijft tussen de zestig en zeventig procent. Maar we begrijpen dat om onze democratie staande te houden we ook voor economische ontwikkeling moeten zorgen.’

U waarschuwde dit jaar openlijk voor Russische ondermijning. Kan Moldavië zich aan die invloeden van desinformatie ontworstelen?

‘Rusland had dit voorjaar het plan onze regering omver te werpen. Ze betaalden demonstranten om de straat op te gaan, en ze gebruikten criminele en corrupte groeperingen daarvoor. Ze wilden gewelddadige protesten organiseren. En we zijn een vrij land, je kunt protesteren, maar niet als je betaald wordt door Rusland. Nu zien we, met het oog op de komende lokale verkiezingen, opnieuw Russisch geld het land binnenstromen om die verkiezingen te ondermijnen. Zo proberen ze onze burgemeesters om te kopen.

Maar gelukkig is er wel wat veranderd in de oriëntatie van ons land, en daar heeft de vrijhandelsovereenkomst met de EU bij geholpen. Daarvoor was Moldavië economisch heel

afhankelijk van Rusland, maar vandaag gaat twee derde van de Moldavische export naar EU-landen. Dat is de afgelopen tien jaar gebeurd.'

U wilt snel bij de EU, maar sommige noodzakelijke institutionele hervormingen duren lang, soms wel een generatie.

'Ons doel is toetreding in 2030, maar dat hangt natuurlijk ook van de EU af. We werken hard aan die hervormingen; die in het justitiële systeem is de moeilijkste en daarbij ondervinden we ook weerstand vanuit de sector zelf. En behalve dat je met de bezem door je instellingen moet, moet je ook nieuwe capaciteit opbouwen. Dat neemt tijd in beslag. Maar ik geloof dat we een realistisch tijdpad hebben – en soms is het ook een voordeel als je land niet zo groot is.'

Bent u nooit bang voor een Georgië-scenario, waarbij het proces de EU te bereiken te lang duurt en het enthousiasme voor hervormingen afneemt, waarna de Russische invloed weer toeneemt?

'Ik denk dat we nu in een andere geopolitieke context leven. Met Oekraïne en Moldavië in de EU wordt de veiligheid van het hele continent beïnvloed. Rusland is veel gevaarlijker gebleken dan sommige landen dachten, dus als je Moskou de politiek van Moldavië en Oekraïne laat beheersen, hebben niet alleen deze landen een probleem, maar heel Europa.'

Neutraliteit is verankerd in de grondwet. Toch zoekt u ook meer contact met de NAVO.

'We hebben inderdaad meer contact, ook bilateraal met NAVO-landen. Wat lidmaatschap betreft: een meerderheid van de bevolking vindt dat we neutraal moeten blijven. Niet omdat ze denken dat dat ze zal beschermen, maar uit angst, denk ik. Veel mensen zijn bang dat Moldavië dan hetzelfde lot wacht als Oekraïne. En de Russische propaganda werkt ook.'

Moldavië kampt al decennia met het bevroren conflict in Transnistrië, waar nog altijd 1500 Russische militairen zijn gekazerneerd. Denkt u dat dit conflict opgelost kan worden zonder hulp van Rusland? En zo niet: kan Rusland dan niet de integratie van uw land in de EU blokkeren?

'Ten eerste zouden we graag als heel land toetreden tot de EU. Een Oekraïense overwinning zou de geopolitieke kans kunnen bieden om het conflict op te lossen, al staan wij er natuurlijk op dat dit vreedzaam gebeurt. We weten het niet. Hoe dan ook zal hereniging geen simpel proces zijn, maar iets wat volgens ons in fasen moet gebeuren. Maar tegelijkertijd horen we vertegenwoordigers van EU-instellingen zeggen dat ze niet geloven dat Transnistrië een blokkade hoeft op te werpen voor onze integratie in de EU.

Maar ook in Transnistrië gaat nu de helft van de export naar de EU. En zijn er meer mensen uit Transnistrië die in de rest van Moldavië gaan werken. Daarom aast Rusland zo op een 'oplossing' die ze blijvend een vinger in de pap geeft in Moldavië. Maar wij geloven dat steeds meer mensen nu het ware gezicht van Rusland hebben gezien en begrijpen dat de EU over vrede gaat en Rusland over oorlog.'

<https://www.nd.nl/nieuws/buitenland/1190405/zij-zet-alles-op-alles-voor-toetreding-van-haar-land-tot-de-e#/reader>